

דיני השבוע ומנהגיו

לעילוי נשמת
נחמה חיה כהן ע"ה
בת יצחק משה ושפרה קרוטמנר ז"ל

שבת פרשת כי תצא

הפטרה: "רני עקרה" (ישעיהו נד, א).

במנחה פרקי אבות: ב'

שבת פרשת כי תבא

הפטרה: "קומי אורי" (ישעיהו ט, א).

במנחה פרקי אבות: ג'-ד'

לקראת הימים הנוראים

זמן אמירת סליחות

הזמן המובחר ביותר לאמירת סליחות הוא קודם עלות השחר אך ברוב המקומות לא מקפידים בכך (מטה אפריים תקפא, יא. גם המשנה ברורה בהלכות הסליחות מצייין זאת). ביום הראשון, כשמחילים בסליחות, מקדימים כדי לומר את הפזמון "במוצאי מנחה", "זעקתם בעוד ליל", "רוצה עתירתם בעמדם בלילות", לעזוק ולעתור דוקא כשעדיין עוד לילה.

מכל מקום אם לא אמרו הסליחות בעוד ליל או לפני עלות השחר אפשר לומר לאחר מכן אלא שעליו לדלג על התיבות המזכירות "עוד ליל" או "באשמורת הבקר" וכו', שלא יהיה נראה כדובר שקר. גם יש שקשה לו להשכים קודם עלות השחר יכול לומר סליחות כבר מחצות הלילה ואילך. אך קודם לכן אין לומר סליחות (משנה ברורה תקסה, יב. שערי תשובה תקפא, א). בזמננו הרבה קהילות מתחילות את הסליחות במוצ"ש לפני חצות.

ברכות השחר קודם סליחות

קודם לאמירת סליחות בעלות השחר יש לברך ברכות התורה (משנה ברורה מו, כז). ברכת על נטילת ידים, אשר יצר ואלקי נשמה. אם קם לסליחות קודם עלות השחר, עליו לטול ידיו שנית לאחר עלות השחר, לאחר שגומר להגיד את הסליחות (אף אם עלה השחר לפני כן, באמצע אמירת הסליחות), אך לא יחזור לברך (משנה ברורה ד, יד וברמא שם וכן סעיף קטן לג).

אבל אם הוא מתפנה אחר הסליחות, בסמוך לתפילה – יכול אז לברך על נטילת ידים (משנה ברורה ו, יא).

הראוי להיות ש"ץ לסליחות (ולמים נוראים)

לכתחילה יש לדקדק ולבחור ש"ץ לאמירת סליחות ולמים נוראים, איש הגון, גדול בתורה ובמעשים טובים, וראוי שיהיה בן שלושים (במשנה ברורה תקפא, יב מצייין שמגיל שלושים היה ראוי בן לוי לעבודה בבית המקדש, ותפילה כנגד עבודה), ויהיו לו בנים, שאז לבו נכנע ויטרף (משנה ברורה תקפא, יא ברמ"א). בהמשך במשנה ברורה (שם ס"ג) אומר "מיהו כל ישראל כשרים להיות ש"ץ", אבל אומר שקודם לכולם בן תורה וירא ושמם, רק שיהיה מרצה לציבור המתפללים. ואם יש חשש למחלוקת לא יהיה ש"ץ, אף שמחמת כך יתפלל אדם שפחות הגון, אבל מרצה לציבור (שם).

הרמ"א ציין שיש מקומות נוהגים שש"ץ העובר לפני התיבה בסליחות, יעבור לפני התיבה בכל תפילת היום. (ראה גם משנה ברורה שם, יד). הנימוק הוא שלא יראה כאילו שמזלזלים בתפילות לעומת הסליחות, שרק להם יש לחזו אחרי הגון וגדול בתורה. לדעת המגן אברהם הוא אפילו קודם למוהל ולאבל. בערוך השולחן (תקפא, ו) כתב שאין נוהגים מנהג זה.

כללי

ש"ץ לאמירת סליחות צריך להתעטף בטלית (משנה ברורה שם בס"ק ו) ויברך. אם מדובר על לפני הזמן (שיכיר חיבירו במרחק ארבע אמות), מוטב שיקח טלית מחבירו ויכוון דלוקחו רק לכבוד אמירת הסליחות, ואז יצא מספק ברכות, שבאופן זה לדברי הכל אין צריך לברך על הטלית (משנה ברורה יד, יא. תקפא, ו).

ראוי להדגיש בענין הברכה על עטיפה בטלית: אם אין לו טלית של חבד, יתעטף בטלית שלו בלי ברכה, וכשיאיר היום ימשש בציצית ויברך עליה (משנה ברורה יח, ב ברמ"א וס"ק יא. תקפא בשער הציון ה). גם לאחר שהגיע עין חובב בציצית, במשך כל השנה, כשלוקח טלית של חבירו, יכוון שלוקחו רק לכבוד אותו ארוע משאילו למלבוש שבגינו לקח הטלית ולא התכוון לקנותו (כמו בטלית ארבע מינים למשל), ואז לכל הדעות לא יברך עליה. טלית של בית הכנסת דינו כטלית של (משנה ברורה יד, יא). במשנה ברורה יש בהביאור ההלכה שטלית של ציבור צריך לברך עליה. אך בהמשך הביאור ההלכה מוסיף שאפשר שאם התעטף

בטלית של ציבור לזמן מועט מפני כבוד התורה (כמו לעליה לתורה במנחה בשבת) אין זה לבישה המחייבת לברך.

טוב לעמוד בשעת אמירת סליחות (מטה אפריים תקפא, יח).

אין לומר י"ג מידות טרת חצות הלילה. כמו כן לא נופלים אפיים בלילה. לכתחילה יש להמתין עד סמוך להנץ החמה. מכל מקום יש מתירים ליפול מחצות הלילה (שולחן ערוך קלא, ג. משנה ברורה יח-ט). אפשר, וכך צריך לנהוג, לומר את הפסוקים מבלי ליפול אפיים טרת חצות.

המתפלל ביחידות יכול לומר כל הסליחות, מלבד י"ג מידות, אבל יכול לאמרה בניגון ובטעמים כקורא בתורה. גם את הבקשות הנאמרות בארמית לא יאמר המתפלל ביחידות, (משנה ברורה תקפא, ד).

המשפחה

הרב עו"ד דוד הלפנט, L.L.M.
בחי"ל ובמשפט
מומחה לדיני משפחה, מגשר ויועץ זוגי

אלול – אני לאשתי ואשתי לי – אני לדודי ודודי לי.

חודש אלול הוא למרות שעושים בו חשבון נפש, הוא חודש שכולו שמחה. חודש של תשובה. חודש של קרוב לבבות. למעשה הוא חודש המקביל לחודש אדר. ראשי התיבות של: "איש לרעהו ומתנות לאביונים" – אלול. ומשכנס אדר מרבים בשמחה. על מנת לזכות לשנה טובה עליך קודם כל לשמוח את אשתך. כפי שאמרת מתייחס לאשתך הקדוש ברוך הוא יתייחס אליך. אדם איננו יכול לבקש בקשות מהקדוש ברוך הוא בזמן בו הוא גורם צער לאשתו. בעל התניא האדמו"ר הזקן אמר כי בימי אלול – "המלך" – נמצא בשדה וכל אחד יכול לגשת ולפגוש את המלך ללא כל צורך בקבלת הזמנה וקביעת פגישה מיוחדת. אך כדי לפגוש במלך ולהפגש איתו צריך לגשת אליו לקבל את פניו. צריך לרצות ולעורר את כוח הרצון שלך על מנת להפגש איתו באמת ובכנות. העובדה שהמלך בשדה וכל אחד יכול להתאחד איתו ביתר קלות היא כשלעצמה שמחה גדולה בשל ההזדמנות החד פעמית הזו. אך בבואך אל המלך ישאל אותך המלך; "ומה שלום אישתך?" האם פייסת את אשתך? האם אשתך שמחה? האם תהיה לך תשובה טובה לענות למלך?

האדמו"ר הצדיק ר' מנחם מנדל שניאורסון מליובאוויטש אומר כי הפסוק בשיר השירים פרק ו' פסוק ג; "אני לדודי ודודי לי" שהוא למעשה ראשי תיבות של החודש בו אנחנו מצויים; "אלול". הוא משל לאהבת עם ישראל לקדוש ברוך הוא. משל זה רומז גם למשימה שמוטלת על כל אחד ואחד. לחדש ולרענן את הקשר הטוב שלו עם אשתו. לדברי האדמו"ר חודש אלול הוא חודש שכולו "סמוגל" לחתונה. משום שמזלו של החודש הוא בתולה. לשיטתו אפשר לומר שיש בחודש זה סגולה של חתונה. חתונה מטרחה אחדות בין האיש לאשה. כשיש פוטנציאל של חתונה יש באויר שמחה. כשם שיש יכולת מיוחדת וסגולה בחודש זה להתחבר מחדש אל הקדוש ברוך הוא. כך גם יש יכולת וסגולה מיוחדת להתחבר ולחדש את היחסים הבין אישיים בין איש לאשתו. ה"אני" הראשון שבפסוק רומז לגבר לעורר את סגולותיו על מנת להפגש עם אשתו. לזנוח את האנוכיות והאגו המעכבים את אפשרות הפיוס. וקחת במקומו את ציוויו של הקדוש ברוך הוא "אנכי השם אלוקיך". כמו שאמרת מבקש מהקדוש ברוך הוא שישלח לך ויש דרכי תשובה בעולם כך שים בצד את "האגו האנוכי שלך" ותתחבר מחדש לאשתך. הגבר הוא זה שצריך לעורר את האהבה. בבחינת "איתערותא דלתתא" שלאחריה תבוא ההתערותא שמלמעלה. אפילו אם היו עניינים בלתי רצויים במהלך השנה שעברה. מגיע חודש של תשובה המעורר לתיקון המעוות. הפסוק "אני לדודי ודודי לי" רומז ל-40 ימי התשובה עד ליום הכיפורים שתחילתם מרח' אלול. בפסוק מופיעה 4 פעמים האות ל'. יחד הם ארבעים הימים שבהם עלה משה רבינו להר. ובסיומם קבלנו את יום הכיפורים שהוא שלמות הכפרה ויום קץ של סליחה ומחילה לישראל. לא היו ימים טובים לעם ישראל כמו ט"ו באב ויום הכיפורים. חשבון הנפש של חודש אלול נועד לקרוב לבבות ולהצמיח שמחה חדשה. היכולת לתקן את המעוות של שנה בחודש אחד, היא מתנה מן השמים. תנצלו את ההזדמנות של הימים המיוחדים הללו. על מנת שהשנה החדשה הבאה עלינו לטובה תחיל כלו ממחילתה באהבה ובשמחה של תורה.

לתגובות: 054-4966433 | דוא"ל: adavi@walla.co.il

תפילת היחיד ותפילת הציבור

אברהם סדן
הארות מתוך הספר "שפתי תפתח"

"פליטת בית סופריהם"

בעיונו הקודמים נגענו מספר פעמים בהקבלה הקיימת בין שני **ברכות היחיד** (החל מ'מקבץ דחי עמו ישרא' ועד 'הצמיח קרו ישיעה'), לבין **ברכת ה"קדושה" של ראש השנה**. הקבלה זו באה לידי ביטוי בברכת **"על הצדיקים"**; לדוגמה, ביטוי זה מקביל לביטוי **"ובכן צדיקים"** יראו ושמחו" בברכת הקדושה; ובאופן דומה **"ועל החסידים"** – **"החסידיים"** בנה יגלו... ועוד. אלא שמי שיחפש את ההקבלה ל"סופרים" (ועל פליטת סופריהם) – יתאכזב; אלו אינם נזכרים בברכת הקדושה של ראש השנה, ובמקומם מופיעים "יראיך" ("תהלה ליראיך"). מי הם אותם **"סופריהם"** שונארו לפליטה בתפילת החול, ומדוע הגמרה ההתייחסות אליהם בברכת הקדושה של ראש השנה – להתייחסות אל **יראי ה'?**

הגמרא במסכת חגיגה (ט"ו) מבררת מדוע נקראו **הסופרים** בשם כזה; תשובתה: **"שהיו סופרים כל אותיות שבתורה"**, דהיינו שבקראותם בתורה היתה מפולאה. הם ידעו איזו אות ואיזו מילה בדיוק נמצאת במחציתו של כל ספר; הם ידעו פרטי פרטים של הלכות בכל פינות ההלכה, ואף היו בעלי יכולת אנליטית מופלגת. ובכל זאת, מביאה הגמרא שם דוגמה לשני סופרים שחכמתם זאת לא עמדה להם, ועליהם אמרו חז"ל ש"אין להם חלק לעולם הבא". מי הם אותם שניים? האחד הוא אחיתופל הגילוני, יועצו של דוד, שבגד בו וסייע לאבשלום בנו במרד; השני הוא דואג האדומי, שלדעת חז"ל היה לא פחות מראש הסנדרין בתקופתו של שאול, ואותו דואג סייע לשאול ברדיפתו אחר דוד ובהריגת אנשי נוב, עיר הכהנים. שתי שאלות כבדות עלולות כאן: האחת, כיצד יתכן שבדולי תורה מעין אלו יכולים להגיע מאיגרא רמה לבידא עמיקתא? והשנייה: אם כך הדבר לגבי אלו, אנו מה יהא עלינו? כך באמת שאל רב יהודה, ועמד ובכה!

במסכת סנהדרין (ק"ו) מביא רבי יצחק דברי תוכחה קשים, שנאמרים כביכול ע"י הקב"ה לדואג: הלא גבור בתורה אתה, והתורה הינה תורת חסד שאמורה לעצב את אישיותך! ושהאתה קורא בתורה דיבני רוצח, או כפרשת מקור הרעע לטון מה בדיוק אתה דורש בהם?! השאלות הרטוריות המופנות לדואג, נושאות עמן תוכחה נוקבת: אין התורה עוד טקסט אקדמי מחקר; דרשות הכתוב הנישאות בפי דואג – גם אם הן אמת לאמיתה, ובקראותו מופלאה – אם אינן מהוות מקור להפנמת "תורת חסד" ויראת ה'**באישיותו ובהתנהגותו**, עשויות להביא אך ורק לעיוותים מוסריים קשים; כך באמת מסכם (שם) רבי אמי: **אין תורתו של דואג אלא משפה ולחין!**

ועדיין יש לברר מה בדיוק היה חסר בתורתם של אותם "סופרים", שהביא אותם לידי כך? במסכת "שבת" (דף י"א) דורשת הגמרא את הפסוק: **"והיה אמונת עתידך חסן ישיעת חכמת ודעת, יראת ה' היא אוצרו"** (שע"ה ל"ה), באופן הבא: **"אמונת" – זה סדר "זרעים"; "עתידך" – זה סדר "מועד"; "חסן" – זה סדר "נשים"; "ישיעת" – זה סדר "נזיקין"; "חכמת" – זה סדר "קדשים"; "ודעת" – זה סדר "טהרות"**. אם כך, כיצד משתלב בדרשה זו **הסיום של אותו פסוק: "יראת ה' היא אוצרו"**? רבא מסביר זאת באמצעות משל: משל לאדם שאמר לשלוחו: "העלה לי כור חטין לעליה לצורך שימורך"; הלך והעלה לו; לאחר זמן שאל אותו: "האם עירבת בין קב חומטין?" (=סוג של חומר משהו?) אמר לו: "לא"; אמר לו: "מוטב היה אם לא העלית!"; והנמשל ברור: יכול אדם להכניס ל"אוצרות" ידיעתו את כל התורה כולה על כל ששת סדריה, אבל אם לא הוסיף לאותו מחסן/אוצר את אותו חומר שימור מופלא ששמו "יראת ה'", לא עשה ולא כלום, ועד תורתו להיות כסופם של אותם חסידים – להרבה!

מעתה, נוכל לעמוד על ההבדל שבין **"סופריהם"** ("פליטת בית סופריהם") שבתפילת החול, לבין **"יראיך"** ("תהלה ליראיך") שבברכת הקדושה של ראש השנה. הדישה ליראת ה' בברכת הקדושה של ראש השנה, קשורה באופן ברור להתגלות מלכות ה' בעולם כבעת היווצרותו, ובה אכן תהיה **"תהלה ליראיך"**; אבל בברכת החול, המבטאת מצב של הסתר פנים, אין הדבר כך; כאן אנו מוצאים את **"פליטת סופריהם"**, את אלו שעדיין טרם הגיעו להפנמת "תורת חסד" ויראת ה' באישיותם ובהתנהגותם.

לתגובות: 052-2718800 | **דוא"ל:** asadan@gmail.com

לרכישת הספר: 058-6208286 (שירית).

הורות וחינוך בראי הפרשה

זחי גרין
מנחה חס"ב אמ"ת מודיעין
מנחה הורים בגישת EQ

בן סורר ומורה – המקל והמקל

(בהמשך לטור הקודם 'המקל והגדר')

שיחה עם הורים בנושא חינוך ילדים יכולה להביא לשתי תגובות אופייניות. האחת היא הכחשה גמורה של הנאמר והשנייה היא הושתת יד של ההורים לתהליך משותף לטובת הילד. באפשרות הראשונה, לרוב, לא ניתן לגשת לתהליך מכיוון שביצירת תהליך יש צורך של שותפים. באפשרות השנייה, נוצר שיח של שיתוף וחשיבה וכך נוצר תהליך שלרוב, מביא לקידום ולהצלחה. שיחות מעין אלה, לעיתים הם על זוטות ובעיות קטנות ולעיתים הם על אתגרים משמעותיים ביותר עד כדי הצלת חיים ונשמה של ילד אבד.

פרשיית בן סורר ומורה היא מהפרשיות הקשות ביותר בתורה ומביאה לנו צוהר לתפיסה חינוכית מסוג מסויים שקיים בחלק מהבתים. ראשית, מדובר על ילד המתנהג בבוטות ובחוסר כבוד איננו שומע בקול אביו ובקול אמו'. סביר כי ההורים כבר ניסו הכל וכלום לא עבד עד כדי כך שהכתוב מתאר 'יסרו אותו ולא ישמע אליהם'. בצר להם הם עושים מעשה ופונים החוצה. מוציאים 'אל זקני עירו ואל שער מקומ' וגם שם הבן אינו מתיישר. סופו הוא נורא ואיום: 'ורגמיהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבת וכל ישראל ישמעו ויראו'. להורים אלה היה בבית ילד אלים, בוטה, אולי גם מקלל לאו הרף, עושה ככל העולה על רוחו ולא שומע בקול אביו ובקול אמו. מסכנים ואומללים והם מתחשבים פתרון. אם היו חיים בהכחשה, היו ממשיכים לסבול. הפתח לפתרון הוא קודם כל מודעות. אז איפה הבעיה? ישנם שאלות רבות אותן ניתן לשאול על פרשייה זו, אך נתבונן מעט על התנהלות הבית, ההורים ונסה ללמוד מכך לבית שלנו. אך כנראה שגם הוריו לא צדיקים.

קצת על הבית של הבן הסורר. תחילתה של פרשת כי תצא: 'כי תצא למלחמה על אויבך... וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאישה' הנישואין אינם נובעים מתוך עומק או פנימיות אלא מתוך חשק. כמו שאומרים הילדים 'בא לי' 'מתחשק לי'. הפרשייה הבא היא 'כי תהייתה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה...' כמובן שלאחר שאדם הביא לביתו אישה נוספת, מתחילות הבעיות עם בן האהובה וכן השנואה. הפרשייה הבאה היא בן סורר ומורה. הבן הסורר לא הגיע מתוך ריק, הוא הגיע מתוך בית אותו מתארת לנו התורה ברמיזות וכפי שמביא רש"י (כ"א, ז) בשם חז"ל "...אם נשאה סופר להיות שנואה שנאמר אחרי כי תהיין לאיש'אגו' וסופר להוליד ממנה בן סורר ומורה לכך נסמכו פרשיות הללו". בית זה בו גדל הבן הסורר, הוא בית עקום, בית שמסתכלים בו רק על החיצוניות, בית שאין בו עיני פנימים אלא חשק ויופי חיצוני בלבד ומכאן כמובן ניתן להסיק על החינוך אותו מקבלים הילדים ואין זה פלא כי אחד הבנים יוצא בן סורר ומורה. ההורים כמובן מתעסקים בחיצוניות ובמקום להביט בליבו של הילד המסכן שאולי פשוט רוצה קצת יחס חם ולבובי מההורים, הם רק מייסרים אותו מקל מקל ועוד מקל, דבר שכמובן לא עוזר עד כדי כך שהם מוכנים ללכת לזקני העיר ביועץ שכך הם הולכים להביא לחינוכו הסופי. תפקידנו כהורים יהיה לזוהר נכון את הצרכים הרגשיים של הילד ולהביט לעומק לבו ומשם למצוא פתח לשתופות ויצירת דיבור ותהליך רש"י (כ"א, ז) מסביר מדוע העונש כל כך חמור: 'מגיד שאם חסידם עליו אביו ואמו סוף שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות ויחייב מיתה בבית דין' ועל כן מוטב ימות זכאי כעת ואל ימות חיוב. ועוד יותר וזיקקת השאלה, היכן האמונה בחינוך? אולי עוד יתבגר הילד? אין מקום לתהליך? שאלות רבות נותרות פתוחות בפרשייה זו ואנו אין לנו אלא את קביעתו של רבי שמעון שקבע: 'בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב? אלא דרוש וקבל שכר' וכאן אני מוסיף, ומה השכר? הצלחה ונחת מהילדים.

לתגובות: חפשו את הטור בפייסבוק zachi green

לדוא"ל: 054-3044095 | **דוא"ל:** zachigreen2016@gmail.com